

Базилевич В. Д.,
декан економічного факультету
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки
і техніки України

Інтелектуалізація страхової діяльності: стратегічні виміри

На основі аналізу світового досвіду визначаються стратегії управління страховою діяльністю, прийнятні для України. Досліджується вплив інтелектуалізації страхової діяльності на формування кадрової політики страхових компаній.

Сучасному світові властиві мінливість, нестійкість, надзвичайні технологічні можливості впливу на природне довкілля, економічне середовище на людську свідомість. Перехід від індустріального до постіндустріального (інформаційного) суспільства висуває на провідні позиції серед інших економічних ресурсів знання, інтелект, які визначають інноваційну складову в економічному розвитку та соціальне спрямування суспільства в майбутнє.

Здається, можливості сучасних інтернет-технологій безмежні: за лічені хвилини велетенські фінансові потоки переливаються в будь-яку точку земної кулі; доступ до інформації стає значно доступнішим та швидшим, варіанти вибору поведінки економічними суб'єктами зросли на порядки; міжнародні інформаційні мережі забезпечують швидкий контроль та можливість отримання страхового відшкодування (чи страхової суми) при настанні страхових випадків і т. ін. Усе це створює враження про всемогутність технологій. Але це ілюзія. Людина, створюючи новітні технологічні засоби впливу на довкілля, породжує автоматично низку нових, часто не передбачуваних щодо їх наслідків проблем: забруднення довкілля, надзвичайно вразливі для людства технологічні аварії. Світ став рухатись з шаленими швидкостями, що спричиняє додаткові ризики, пов'язані з аваріями, прорахунками, кумулятивними збитками, мультиплікація яких знаходиться в прямій залежності від радіусу поширення та інтенсивності глобалізаційних процесів. І можна скільки завгодно шукати винних і намагатися їх суворо карати, але багато чого із того вразливого, що відбувається в житті окремої людини, спільноти чи людства в цілому залежить не від особистого чинника, а від системи, долі чи ще чогось такого, що знаходиться за межами видимого і раціонального [1, с.34]. У цьому плані страхова діяльність є однією з небагатьох видів економічної діяльності, яка перевернула піраміду і замість того, щоб шукати винних і тільки тоді, як вразливі події сталися, шукати шляхи їх вирішення, вона прагне запобігти їх настанню, а якщо цього зробити не можна, то завчасно готує грошові кошти для часткового чи повного відшкодування матеріальних збитків потерпілим.

У цьому плані інтелектуальний рівень, моральна складова та здатність до соціальної відповідальності є невід'ємними вимогами особистості страховика.

Сучасний стан суспільного розвитку породжує нові ризики: ядерні, авіаційні, морських і річкових нафтотерміналів, екологічні, довірчого управління при іпотечному кредитуванні та життєвому будівництві, пов'язаних з діяльністю фінансових брокерів та інвестиційних консультантів, захистом інтелектуальної власності тощо [2, с. 7]. Оскільки вартісна оцінка збитків від страхових подій, спричинених перерахованими вище ризиками, може бути настільки значною, що винуватцю цих збитків не вистачить і життя, щоб відробити їх відшкодування, а також у зв'язку з необхідністю захисту інтересів тих, хто постраждав, виникає потреба в страхуванні відповідальності. Саме екстремально високі збитки змушують державу в цих видах запроваджувати обов'язкове страхування відповідальності. Розподіл відповідальності між особою, яка заподіяла збитки третій особі, та страховиком і страхувальником регламентується не тільки правилами страховика, а й законодавством національної держави та міжнародними нормами страхового права [3, с. 51-52].

Страхова діяльність особлива тим, що її метою, на відміну від будь-яких інших видів бізнесової діяльності, не є отримання прибутків, а саме страховий захист, який підвищує імунітет економічної системи до дестабілізуючих її чинників. Саме ця обставина вимагає від страховика особливих рис: виваженості, здатності не гребувати дрібницями заради високої мети, уміння постійно і напружено, але без істеричних поривів і феєрверків працювати з клієнтами, співпрацювати з конкуруючими страховиками, з державою та громадськістю, формуючи позитивний імідж свого бізнесу, породжуючи оптимістичні сподівання страхувальника щодо захисту його інтересів через страхування життя, майна, відповідальності.

Врегулювання спірних питань в процесі здійснення страхової діяльності при екстремальних та катастрофічних збитках вимагає консолідації зусиль страховиків, що зумовлює їх об'єднуватися у асоціації, спілки, пули, ліги. Усе це вимагає від страховиків певної корпоративної культури.

Світова практика демонструє різні моделі менеджменту страховика: європейську, американську, японську і т.ін. Останнім часом все більший інтерес проявляють до японської моделі управління страховою компанією. Ця модель значною мірою перевернула традиційну управлінську піраміду, основою якої був пошук винуватого у настанні небажаних та невідворотних подій, а вже потім пошук засобів вирішення (впливу) проблем, зумовлених настанням цих подій. Сучасний менеджмент шукає причини небажаних подій в системі природного довкілля, економічній та політичній системах і, відповідно, розробляє заходи по запобіганню настання цих подій (якщо це можливо), або ж по обмеженню та розкладці збитків серед все ширшого загалу. Це робить надійним і дешевим страховий захист.

Друга важлива риса японської моделі страхового менеджменту полягає в підборі кадрів для страхової діяльності. Страховик здійснює відбір кадрів, починаючи з дев'ятих класів середньої школи. Вивчаються шкільні біографії майбутніх страховиків не за характеристиками, а за журналами за 3 – 5 останніх років стосовно того, як відвідувались заняття, які поточні оцінки мали школярі, а які – на екзаменах. Страховику потрібні люди, здатні постійно та наполегливо працювати. Переваги мають не ті, хто перед екзаменами демонструє злети, а протягом навчального року живуть без напруги, а діти акуратні, відповідальні, обов'язкові.

Окрім того, страховик дбає про психологічний клімат компанії, його колективістські традиції, уміння налагоджувати контакти та обережність налаштовані зв'язки з партнерами довіку. Виїзди на тренінги, відпочинок, спортивні ігри виявляють найбільш придатних для цього школярів. Ці зв'язки оцінюються як соціальний капітал, який є передумовою всіх форм сумісного підприємництва в сучасному суспільстві. Чесність, добропорядність, взаємність, ретельне виконання своїх зобов'язань – це соціальні цінності, що не є предметом вибору, як це має місце з естетичними цінностями. Але соціальні цінності допомагають тим спільнотам, які їх дотримуються, досягати спільної мети; вони мають і відчутну грошову оцінку [4, с. 27].

Працівників страхових компаній мають високі доходи, що є свідченням престижності цієї діяльності. Керівництво страхової компанії дбає про зацікавленість кожного співробітника у процвітанні бізнесу. Самі ж керівники теж зацікавлюються економічно через придбання бонусів, хоча реалізувати їх вище керівництво має право тільки 3 – 5 років. За цей час вартість бонусів може зростати чи зменшуватись і, звісно ж, керівництво зацікавлене у зростанні їх ринкової вартості.

Страховик оплачує повністю, або частково, обраним ним випускникам їх подальше навчання в вищих навчальних закладах, організує для них навчання з конкретних проблем страхової діяльності, до яких вузи не мають ні доступу, ні доцільностей занурюватись у ці подробиці. Випускники підписують трудовий договір, який зобов'язує відпрацювати в страховика не менше встановленого договірною періоду, при цьому працівник страхової компанії зобов'язується не переходити по закінченню строку договору до конкурента. Заохочується довічний найм, який формує родинне ставлення до бізнесової діяльності.

Звісно, що кожна із моделей страхового менеджменту має право на існування. Кожна модель з'являється на світ на потребу країни чи групи країн, де вона найбільш прийнятна. Ми повинні вивчати їх, бо в силу історичних обставин проходимо шлях створення і розвитку страхового ринку з суттєвим запізненням, але водночас і в надзвичайно сприятливу для асиміляції світового досвіду інформаційну добу. І цими можливостями Україна мусить скористатися.

Для цього їй потрібні висококваліфіковані страховики, високого ґатунку державні службовці та високоінтелектуальні страхувальники, які чітко усвідомлюють значимість інституту страхування для себе та для економічної й соціальної стабільності.

Чітке розмежування функцій і соціальної відповідальності між страховиком, страхувальником, державою і міжнародними страховими організаціями є запорукою успіху по забезпеченню спільними зусиллями надійного страхового захисту, суспільного спокою та сталого економічного і соціального розвитку.

1. *Базилевич В. „Метафізика економіки”: ідея, смисл, призначення – Банківська справа № 1 (67) – 2006.*

2. *Базилевич В. Сучасна парадигма страхування: суть та протиріччя. – Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка „Економіка”, № 81-82/2006.*

3. *Філонюк О. Державне регулювання страхової справи в контексті Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року. – Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка „Економіка”, № 81-82/2006.*

4. *Фукуяма Ф. Великий разрыв. Пер. с англ. под общ. ред. А.В.Александровой – М.: ООО „Издательство АСТ”, 2003.*